5.3. Alak Suresi 1-5. Ayetler ve Tefsiri

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ
اِقْرَاْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذ۪ي خَلَقَۚ ﴿١﴾ خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍۚ ﴿٢﴾ اِقْرَاْ وَرَبُّكَ
الْاَكْرَمُۙ ﴿٣﴾ اَلَّذ۪ي عَلَّمَ بِالْقَلَمِۙ ﴿٤﴾ عَلَّمَ الْاِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْؕ ﴿٥﴾

Rahmân ve Rahîm olan Allah´ın adıyla.
1. Yaratan Rabbinin adıyla oku!
2. O, insanı alaktan yarattı.
3. Oku! Senin Rabbin en cömert olandır.
4. O, kalemle yazmayı öğretendir,
5. İnsana bilmediğini öğretendir.

Mekke’de inmiştir. Baştaki beş ayetin Hz. Peygamber'e ilk indirilen ayetler olduğu için bu sure ilk inen sure olarak nitelendirilir. Sure adını ikinci ayetteki *alak* kelimesinden alır. Ayrıca ‘‘İkra’’ ve ‘‘İkra Bismi Rabbike’’ isimleri de verilmiştir.[67] Tamamı 19 ayettir.

Bu surenin ilk beş ayeti vahiy tarihinin ilk inen ayetleridir. Hz. Âişe şöyle anlatır: *“Allah’ın elçisi Hira mağarasında bulunduğu bir esnada vahiy meleği gelip ona, ‘Oku!’, dedi, o da, ‘Ben okuma bilmem.’, cevabını verdi. Resûlullah devamını şöyle anlattı: ‘O zaman melek beni tuttu, takatim kesilinceye kadar sıktı, sonra bırakıp tekrar: ‘Oku!’, dedi. Ben de: ‘Okuma bilmem.’, dedim. İkinci kez beni tuttu, takatim kesilinceye kadar sıktı ve bıraktı, yine bana: ‘Oku!’, dedi. Ben de: ‘Okuma bilmem.’, dedim. Yine beni tuttu, üçüncü defa sıktı ve bıraktı, sonra bana:* ***‘Yaratan Rabbin adıyla oku, O insanı aşılanmış bir yumurtadan yarattı. O keremi sonsuz Rabbin adıyla oku. O kalemle öğretti. İnsana bilmediği şeyleri öğretti.’*** *dedi.*"[68]

“... Rabbinin adıyla oku!”
(Alak suresi, 1. ayet)

﴿ اِقْرَاْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذ۪ي خَلَقَۚ ﴿١﴾ ﴾

Surenin [اِقْرَاْ] “oku” emriyle başlamış olması ve bu emrin iki defa tekrar etmesi, okumanın insan hayatındaki önemini göstermektedir. Bu emrin ilk muhatabı Hz. Peygamber’dir. Ancak mesajı onun şahsında bütün müslümanlara yöneliktir. Ayrıca Yüce Allah ayette okunacak şeyin nesnesini

67 Tâhir b. Âşûr, Tefsîru’t-Tahrîr ve’t-Tenvîr, C 30, s. 433.
68 Buhârî, Bed’ü’l-Vahy, 1, 3; Müslim, İmân, 73, 252.

de belirtmemiştir. Bu da O'nun, Kur'an-ı Kerim başta olmak üzere okunacak her şeyin okunmasını istediği anlamına gelelebilir. Ancak bu okuma [بِاسْمِ رَبِّكَ] ifadesine göre Allah Teâlâ'nın ismiyle başlamalıdır. Hz. Peygamber'in de dediği gibi, *"Besmele ile başlamayan hiçbir önemli iş başarıya ulaşamaz."*[69]

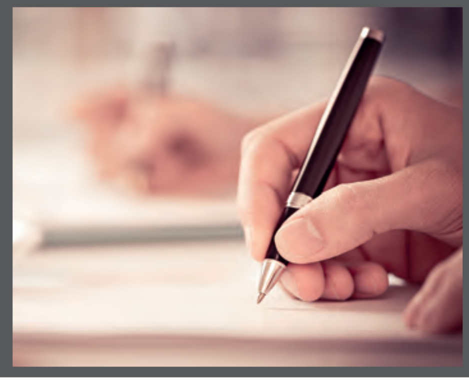

﴿ خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍۚ ٢ ﴾

2. ayete göre insan "yapışmak, asılmak, kan emen kurtçuk, değerli şey"[70] anlamlarına gelen alaktan yaratılmıştır. Alak, aynı zamanda anne rahminde döllenen zigot demektir. Onun maddi diyebileceğimiz bu anlamları yanında, bir de "ilgi, sevgi, şefkat, aşk" gibi manevi anlam boyutu da vardır.[71] Buna göre Yüce Allah'ın (c.c.) insanı sevgi ve şefkat hamuruyla yoğurup yaratmasından, bunun sevgi sonucu gerçekleşmesinden söz edilebilir. O halde diyebiliriz ki, Allah'ın (c.c.) insanı alaktan yaratması hem maddi hem de manevi boyutuyla gerçekleşmiştir.

﴿ اِقْرَاْ وَرَبُّكَ الْاَكْرَمُۙ ٣ اَلَّذٖى عَلَّمَ بِالْقَلَمِۙ ٤
عَلَّمَ الْاِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْۜ ٥ ﴾

3-5. ayetlerin ilkinde geçen [اِقْرَأْ] ve [اَلْاَكْرَمُ] sözcükleri dikkat çekicidir. Oku anlamına gelen [اِقْرَأْ] emir fiili surenin ilk ayetinde de vardır. Burada tekrar edilmesi, okuyup bir şeyler öğrenebilmenin ancak tekrarla mümkün olduğunu göstermek içindir. [اَلْاَكْرَمُ] sözcüğü ise "keremi sonsuz, cömertliği sınırsız olan" anlamındadır. Bu sıfatın bir yansıması olarak Yüce Allah kullarına karşı son derece cömerttir, hiçbir şeyi onlardan esirgememiştir. Nitekim 4. ayette Yüce Yaratıcının insana kalemle yazı yazmayı öğretmesi yahut yazma kabiliyeti vermesi insana yönelik en büyük keremidir. Çünkü kalem, yazı yazmanın ve bilgiyi korumanın en önemli aracıdır. Bu yüzdendir ki Taberî (ö. 922), kalemi, Allah'ın (c.c.) insanoğluna verdiği en büyük nimet olarak nitelendirmiştir.[72] Ancak bu aracı kullanmayı bilmeden onu işlevsel hâle getirmek mümkün değildir. O halde öncelikle onu tanımak ve kullanmasını öğrenmek gerekmektedir. Öğrenmek de tabii ki bir ustanın yol göstermesiyle gerçekleşmektedir. Burada ele almış olduğumuz ayete göre o usta da Yüce Allah'tır. Yazı yazmak bir yetenek işidir ve bu yeteneği de Allah Teâlâ insana vermiştir. Dolayısıyla yazı sanatını öğrenmeye çalışan her insan, sadece kendi özünde var olan bu yeteneğin üzerini açmış olmaktadır.

"Nun. Kaleme ve kalemin yazdığı satırlara andolsun."
(Kalem suresi, 1. ayet)

"O Allah ki, yarattığı her şeyi güzel yapmıştır."
(Secde suresi, 7. ayet)

NOT EDELİM

"Mallarını Allah yolunda harcayanların durumu, yedi başak bitiren ve her başakta yüz tane bulunan bir tohum gibidir. Allah dilediğine kat kat verir. Allah lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir."
(Bakara suresi, 261. ayet)

69 Münâvî, Feyzü'l-Kadîr, C 5, s. 13; Elmalılı, Hak Dini Kur'an Dili, C 1, s. 60.
70 Râğıb el-İsfahânî, el-Müfredat fî Ğarîbi'l-Kur'ân, "a-l-k" md.
71 Heyet, Kur'an Yolu, C 5, s. 652.
72 Taberî, Câmiu'l-Beyân, C 34, s. 527.